

Asia: VN/34601/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi yliopistolain 43 §:n ja ammattikorkeakoululain 32 §:n muuttamisesta (yhden opiskeluoikeuden säännös)

Lausunnonantajan lausunto

Ovatko esityksen tavoitteet kannatettavia?

Tavoitteet koulutustason nostamisesta sekä opintojen ohjauksen kehittamisestä ovat kannatettavia. Leikkaukset korkeakoulujen perusrahoitukseen lähivuosina kuitenkin uhkaavat vähentää opetuksen järjestämisen resursseja, ja siten joko vähentää korkeakoulujen aloituspaikkojen määrää tai heikentää opetuksen laatua. Opetusalan Ammattijärjestö OAJ on arvioinut, että jo kaavaillut leikkaukset rahoituksessa vastaavat yliopistoissa noin 6250 opiskelupaikan resursseja sekä ammattikorkeakouluissa noin 3800 tutkinnon resursseja.

Koulutustasotavoite karkaa ilman kunnollista panostusta korkeakoulujen perusrahoitukseen. Rahoituksesta leikkaaminen myös uhkaa syödä nyt käsittelyssä olevan esityksen mahdollisesti tuomien aloituspaikkojen vaikutuksen opiskelijoiden mahdollisuuksiin saada opiskelupaikka. Myös esityksessä todetaan, että koulutustasotavoitteeseen pääseminen edellyttäisi esitettyjen toimenpiteiden lisäksi koulutustarjonnan kasvattamista noin 8300 aloituspaikalla vuosittain ajalla 2025-2028. Määräaikainen tai vain valikoiduille aloille suunnattu rahoitus ei anna korkeakouluille mahdollisuuksia suunnitelmalliseen ja pitkäjänteiseen opetuksen ja tutkimuksen kehittämiseen. Koulutuksen laadun säilyminen korkeana on keskeistä myös opintojen jälkeisen työelämän näkökulmasta.

Onko esitys kannatettava? Perustelkaa myönteinen tai kielteinen kantanne.

Ylioppilaskunnan näkökulmasta esitys ei ole kannatettava. Esityksen mukainen muutos edellyttää merkittäviä lisäyksiä opintojen ohjauksen resursseihin, jotta opiskelijat saisivat yksilökohtaisempaa opintoneuvontaa eri opiskeltaviin aloihin liittyen. Korkeakoulujen ristiinopiskelusopimusten verkoston on oltava mahdollisimman kattava, ja opintojen hyväksilukemisen ja aiemmin hankitun osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen prosessien on oltava selkeitä ja avoimia kaikissa korkeakouluissa. Eri aloihin tutustumista voisi helpottaa myös joustavoittamalla sivuaineopintojen käytänteitä.

Opiskeluoikeuden päättäminen vaatii opintohallinnollista työtä. Päätösmäärien lisääntyessä huomattavasti, päätöksiin liittyvien prosessien täytyy olla kunnossa ennen kuin esitettyä säännöstä voitaisiin soveltaa käytännössä.

Ovatko esityksen vaikutusarviot oikeansuuntaiset? Puuttuuko vaikutusarvioista jotakin?

Esitetty malli voisi toimia opiskelijavalintahetkellä, eli kaksi kertaa vuodessa, jos opiskelija esimerkiksi aiempien opiskeluoikeuksien menettämisen takia epäröi ottaa vastaan uutta opiskeluoikeutta, tai jos koko sisäänottokiintiön vapautuu paikka sen myötä, että opiskelija luopuu aiemmista opiskeluoikeuksistaan. Muina ajankohtina, esimerkiksi nykyisin siirtohaun myötä, aiemman opiskeluoikeuden menettäminen ei käytännössä vapauta resursseja opetuksen suunnittelemiseen tai opiskelupaikkaa toiselle opiskelijalle. Lisäksi tutkinnon jääminen kesken esimerkiksi tilanteessa, jossa tutkinnosta puuttuu opinnäytetyö, on opintojen etenemisen näkökulmasta epäkäytännöllistä. Tällaisessa tilanteessa opintojen etenemiselle voisi olla hyödyksi, että opiskelija voi opiskella samanaikaisesti kahta eri tutkintoa. Myöskään kesken jäävän tutkinnon resurssit eivät vapaudu toisen opiskelijan käyttöön.

Esityksestä jää myös epäselväksi, missä määrin jo opiskeluoikeuden omaavien hakeminen vaikuttaa ensikertalaiskiintiön paikkamäärään, sillä he ja ensikertalaiset opiskelijat hakevat lähtökohtaisesti eri kiintiöissä. Ensikertalaisten määrä opintoihin valituista on jo nyt suhteellisen korkea. Ensikertalaiskiintiöt itsessään ovat osoittautuneet ongelmallisiksi muun muassa siinä, että ne saattavat estää opiskelijaa ottamasta vastaan ensimmäistä tarjottua opiskeluoikeutta. Ensikertalaiskiintiöillä on selkeä hakustressiä lisäävä vaikutus.

Muut huomionne esityksestä

Esityksessä painottuu avoimen korkeakoulutuksen sekä erikoistumiskoulutuksen rooli mahdollisuuksina tutustua eri aloihin. Nämä vaihtoehdot ovat kuitenkin maksullisia opiskelijoille, eikä niitä tulisi korostaa tutkinto-opetuksessa vaihtoehtona maksuttomalle koulutukselle. Avoimen korkeakouluopetuksen opintopisteen hintakaton korottaminen ohjaa ottamaan korkeakoulujen rahoitusta opiskelijan kukkarosta. Kuten esityksessäkin todetaan, koulutuksen maksuttomuus on suomalaisen koulutusjärjestelmän ”kantavia periaatteita”. Tätä periaatetta ei saa heikentää rajoittamalla opiskelijan mahdollisuuksia maksuttomaan koulutukseen.

Tiitta Akseli
Turun yliopiston ylioppilaskunta

Ahlgren Tero
Turun yliopiston ylioppilaskunta